מ: אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

עין משפט נר מצוה

קצה א מיי׳ פ״ג מהל׳ מאכלות אסורות הלכה כ סמג לאוין קמח טוש״ע י״ד סימן פג סעיף מ:

קצו ב מיי׳ פי״ז שם הלכה כד סמג שם טוש״ע י״ד סימן קיד סעיף מ:

קצז ג מיי׳ שם הלכה יא טוש״ע שם סעיף ג [ד]:

א ד ה מיי׳ פ״ז מהל׳ עבודת כוכבים הל׳ ו סמג לאוין כב טוש״ע י״ד סי׳ קמא סעיף מ:

רבינו חננאל

רחבה טהורה שני ראשיה חדין שני ראשיה כדין טמאה. ופריק רבא היכא אמרו אין לוקחין אלא מן המומחה בשנימוחו ואינן ניכרין להיבדק. אין שם מומחה מאי. רב הונא אמר עד שיאמר אני מלחתים וכן אודי ליה רב יהודה לאדא דילא: **ירושלמי** נתן בר בא אמר קומי שמואל ידע אנא לפרש בין עוברי דגים טמאים בין עוברי דגים טהורין עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורין ארוכין אחרי ליה הדא סלפיתא מין דג שמו בלשון יון אל סלפה. אמר ליה כזה מהו. אמר ליה טמא אמר ליה לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך דאמרת על טמא טהור אין לוקחין מעי דגים וקרבי דגים אלא על פי מומחה ראם אמר אני מלחתים נאמן ומפרש בעוברי דגים טמאין ביציאתן נגמרות: דעלה של חלתית. ואמרינן פשיטא חלתית הוא דאסור משום דחתיך ליה בסכין ובלע ליה מן השמנונית של סכין. אבל העלין פשיטא דמותרין ופריק רבא לא נצרכא אלא לגרעין שבה מהו דתימא ניחוש דלמא מערב בהו מן החלתית עצמו קמ״ל אגב דשריק ליה מינתר נחר ולא מידביק: וזיתי גלוסקא המגולגלין פי׳ זיתים רכים ולחין ורפוין מהו דתימא חמרא רמא בהו ואסירי קמ״ל מחמת שמנן הוא דדפו. ר׳ יוסי אומר השלוחין אסורין היכי דמי שלוחין כל שאוחזה בידו וגרעינתה נשמטת דכולי האי לא רפיא אלא אי יהיב בהו חמרא: **ירושלמי** הן סבכות הן פרעות הן רפפות הן רעלות הן אסטגיות הן ספיות הן כוסות הן גומות היא מקום תחת הכוסות היא מקום הנחת חתיכות הן זיתי גלוסקא הן זיתי מגולגלין. והשלוחין אסורין ר׳ חייא בשם ר׳ יוחנן אמר מין הוא והן נותנין בהן חומץ שיהו חולצין את גרעינין: והתגבן מן הסלילה אסורין שמזלפין בהן יין מן האפותין מותרין (וכן בתרומה): **ת״ר** החגבין והקפריסין והקפלוטאות פי׳ הצלף וראשי הלפתות וכיוצא בהן הכבושין הבאים מן האוצר ומן האפותין ומן הספינה מותרין והנמכרין בסלילה לפני החנוני אסורין מפני שמזלף עליהן וכן יין תפוחים הבאים מן האוצר וכו׳: פעם אחת חש רבי במעיו והביאו לו יין תפוחים של עובד כוכבים של שבעים שנה ושתה ונתרפא ואמר ברוך שמסר עולמו לשומרים: וכן בתרומה. פירשה רב ששת הכי תרומה לשם חולין מה שלפניו בחנות הוא דאסור דחיישינן דלמא מערב בהו תרומה אבל הבא מן האוצר ומן האפותין ומן הספינה מותרין מאי טעמא אירתותי מירתת סבר דלמא שמעי רבנן ומפסדי ליה לטוליה: **הדרן עלך אין מעמידין: כל** הצלמין אסורין מפני שנעבדין פעם אחת בשנה דברי רבי מאיר וכן כהן החשוד למכור היו עובדין אותו פעם אחת בשנה. ורבי מאיר לטעמיה דחייש למיעוטא וכו׳ ופשוטה היא ובא רב יהודה ואמר באנדרטי של מלכים שנינו כלומר צורת אדם. ואמר רבי יוחנן בעומדין על פתח מדינה

ה״ג **אוצר** הפתק ספינה. וזו אף זו קתני שאוצר מתקיים יותר מהפתק והפתק יותר מספינה: **הדרן עלך אין מעמידין**

כל הצלמים. רשב״ג אומר אף כל שיש בידו כל דבר. גגמ׳ מפרש טעמא דר״מ משום דחייש למיעוטא וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום וכרבן דלא חייש למיעוטא לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דלא חיישי למיעוטא לא גזרו דמשמע מהכא דרשב״ג גמי לא חיישי למיעוטא ופליג אדר״מ ותימה דת״כ קשיא דרשב״ג ארשב״ג וקשיא הלכתא אהלכתא דרשב״ג דהכא לא חיישי למיעוטא ובפרק אם לא הביא (שבת דף קלה: ושם) תנן רשב״ג אומר כל שעשה ל׳ יום בחדש אינו נפל הא לא שהה כגון [1](שנכנף) או שאכלו אדי הוי נפל אע״ג דרוב נשים אינן מפילות אלמא חיישי למיעוטא נפלין ותנן גמי פ״ג דנכורות (דף כג:) רשב״ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים פטורה מן הבכורה דלא מרחמא אלא אם כן ילדה משמע אבל מטעם חולבת לא דחלב אינו פוטר דחיישינן למיעוט חולבות אע״פ שאינן יולדות והלכתא קיימא לן כרבנן דלא חיישי למיעוטא דאמרינן פ״ק דחולין (דף יא:) ור״מ דחיישי למיעוטא היכי אכל בישרא ומדלא קאמר היכי אכלינן משמע דקי״ל דלא חיישינן למיעוטא ואילו בנכורות ובנפל פסקינן כרשב״ג דחיישי למיעוטא וי״ל דודאי רשב״ג לא חיישי למיעוטא דמשמע הכא והביא דנפל שאני דהוא מיעוט המצוי דנפלים שכיחי ושם ודאי יש לחוש כדאמרינן (יבמות דף קכא.) גבי ראוהו נופל למים שאין להם סוף או ראוהו גוסס דאסתו אסורה אע״פ שרוב גוססין למיתה וחיישינן למיעוטא מפני שהוא מיעוט המצוי והביא דנכורות מיירי בראיונה חולבת קודם לידה ודאי בשאר בהמות אבל המיעוטא אבל ודאי בשאר בהמות אבל פוטר וכן הלכה: **אי** דנעבדין **פעם אחת בשנה מאי** טעמייהו דרבנן. וא״ת דלמא בהא פליגי מר סבר דנעבדין ומר סבר אין נעבדין וי״ל דמשמע ליה דאפילו רבנן אית להו דנעבדין מדלא קתני וחכ״א אין נעבדין אלא מי שיש בידו וכו׳ וכן פ״ה: **ר״מ** גזר שאר מקומות אטו אותו מקום. וא״ת בפירקין דלעיל (דף לד:) גבי גבינת בית אוייקי לא גזר גמי ר״מ שאר מקומות ויש לומר דשאני התם דבאותו מקום גמי לא היו נשחטין לעבודת כוכבים כי אם המיעוט ואי הוה גזרינן שאר מקומות אטו אותו מקום הוי מיעוטא דמיעוטא אבל כאן במקומו של ר״מ היו כולם עובדין כל הצלמים והר״ג גזר ר״מ על הכותים מפני דמות יונה שמצאו בהר גרזים והיו כל בני המקום עובדין לה (חולין ו.): **אנדרטי** של מלכים. פ״ה צורת שלטון המת עושין לזכרון וכ״ת פי׳ צורת שלטון המי עושין לכבודו ורמיה לדבר מאנדרטי של נבוכד נצר[2] ועוד דאמר במדרש אדריינוס קיסר הלך את ר׳ יהושע לטייל במדינה הרמתה צורת צלמים שהיו עושין לכבודו: **ובאנדרטי** של מלכים שנינו. פ״ה ובההוא קאסר רבי מאיר לתגב תכיבותייהו פלחי להו ומפרש נמי בעומדין על פתח מדינה דמשיבי טפי משמע אבל בשאר צלמים לא אסר רבי מאיר ובקמא דהא תנן (לקמן דף מא.) מצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין ולשון מצא משמע בשוק או בשדה ואפילו למאי דמוקי לה שמואל לקמן בעומדים על בסיסן ופ״ה על בימוס שלהן שאם עובדין אותם לא נהירא דלשון מצא לא משמע כן אלא שיש להם בית מושב רחב ויכולין לעמוד לבדן (ד) ויכריס שלא נשתברו מצלם שלם ועוד קשה הכא משמע דאתם אנדרטי של מלכים פלחי להו טפי ואדרבה בפרק כלל גדול (שבת דף עב:) משמע שאין סתמן לעבוד דקאמר אי דחזא אנדרטי וסגיד ליה אי דקבליה עליה וכו׳ לכך פי׳ רבינו תם דהכא קאי אהיתרא דרבנן וה״ק הא דשרו רבנן במתני׳ היינו דוקא באנדרטי של מלכים ובעומדין על פתח מדינה דבהנהו שרו רבנן דודאי לגוי עביד להו וכי אלחנן מייסב פ״ה דודאי קאי אכרבי מאיר ובשאר צלמים לא אסר והיינו דלקמן דתבנית יד ותבנית רגל מיירי בשל כפרים והנהו ודאי אסורים אפילו לרבנן דודאי למיפלחינהו עבדי להו ובכך ניחא דכי דייק (פ) לה במילתיה[3] דרבי יוחנן הא צלמים עצמן אסורין וסתמא כרבי מאיר לא מצי למימר דסתמא כרבי מאיר מסיפא דתבנית יד ורגל דהכיא אתיא אפילו כרבנן כדפרישית והא דמשמע בפרק כלל גדול (שם דף עב:) דאנדרטי אין סתמן נעבד לא מיירי בשל מלכים אלא בשל שולטנות והכא מיירי בשל מלכים ובהכי

והתניא כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים לאו תרוצי (ו) מתרצת לה כך סימני קירבי דגים והיכי משכחת בסימני קירבי דגים שיהא כד וחד משכחת לה בשילפוחא אם אין שם מומחה מאי אמר רב יהודה [1]כיון דאמר אני מלחתים מותרין רב נחמן אמר עד שיאמר אלו דגים ואלו קירביהן אורי ליה רב יהודה לאדא דיילא כיון דאמר אני מלחתים מותרין: ועלה של חילתית: פשיטא לא נצרכה אלא לקרטין שבו מהו דתימא ניחוש דלמא מייתי ומערב ביה קמ״ל דהא אישתרוקי היא דאישתרוק ואתא בהדה: וזיתי גלוסקאות המגולגלין: פשיטא לא נצרכא אע״ג דרפי טובא מהו דתימא חמרא רמא בהו קמ״ל הני מחמת מישחא הוא דרפו: ורבי יוסי אומר שלחין אסורין: היכי דמי שלחין א״ר יוסי בר חנינא כל שאוחזו בידו וגרעינתו נשמטת: החגבין הבאין כו׳: ת״ר (ז)-החגבין והקפריסין והקפלוטות הבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הספינה מותרין הנמכרין (ח)בקטלוזא לפני חנוני אסורין מפני שמזלף יין עליהן וכן (ט)יין תפוחים של עובדי כוכבים (י)הבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותרין הנמכר בקטלוזא אסור מפני שמערבין בו יין ת״ר פעם א׳ חש רבי במעיו אמר כלום יש אדם שיודע יין תפוחים של עובדי כוכבים אסור או מותר אמר לפניו ר׳ ישמעאל ב״ר יוסי פעם אחת חש אבא במעיו והביאו לו יין תפוחים של עובדי כוכבים של ע׳ שנה ושתה ונתרפא אמר לו כל כך היה בידך ואתה מצערני בדקו ומצאו עובד כוכבים אחד שהיה לו שלש מאות גרבי יין של תפוחים של ע׳ שנה ושתה ונתרפא אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים: וכן לתרומה: מאי וכן לתרומה אמר רב ששת וכן לכהן החשוד למכור תרומה לשם חולין לפניו הוא דאסור אבל הבא מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותר אירתותי מירתת סבר שמעי ביה רבנן ומפסדו לי׳ מינאי:

הדרן עלך אין מעמידין

כל הצלמים אסורין מפני שהן נעבדין פעם אחת בשנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [1]אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל או צפור או כדור רבן שמעון בן גמליאל אומר אף כל שיש בידו כל דבר: **גמ׳** אי דנעבדין פעם אחת בשנה מאי טעמא דרבנן א״ר צחק בר יוסף א״ר יוחנן במקומו של ר״מ היו עובדין אותה פעם אחת בשנה [2]ור״מ [3]דחייש למיעוטא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דלא חיישי למיעוטא לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום אמר רב יהודה אמר שמואל באנדרטי של מלכים שנינו [4] אמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן [5]ובעומדין על פתח מדינה שנינו אמר

והתניא כסימני ביצים וכו׳. גלמא יש לדגים עוברין: **והיכא משכחת לה בסימני קירבי דגים כד וחד.** (ג) ובבני מעיים עשוין כזה עניין: **בשילפוחא.** מסיל״ס של דג שמליחה רוח: **אין שם מומחה מאי.** כשמימוחו העוברין קבעי לה: **אני מלחתים.** הדגים ולאיתי שדגים טהורין הן ומהן הוצאתי קרביים הללו: **אלו דגים.** שילחה לו הדגים עצמן אבל בחי מלחתים לא מהימן דשמא לא בקי בהן: **דיילא.** שמש רגיל להיות שכיר לעושה סעודה לתקן תבשילין: **לקרטין שבו.** הדבוקין בעליו או שנשרו בכלי דלמא אייתי קרטין אחרייני דאיפסיק בסכינא ועריב בהני: **אישתרוקי אישתריקו.** ומן העלין לכלי עצמן אישתרוקי נשמטו: **דרפי טובא.** מגולגלין ביותר ובלע״ז מול״ם וגרעינתם נשמטת (ג) דכיון דרפי כולי האי חמרא רמא בהו: **שלחין.** שמשלחין גרעינין מעצמו: **קפריסין.** קפלוטות מבושלין וכבושין במלבא ומתקיימין ואין בהן משום בשולי עובדי כוכבים דנאכלים מיין ולא משום גיעול דטעם הגיעול פוגמו ולא משכיחו: **מן ההפתק.** מקום כיונסן שהן עצורין שם זה על זה ובלע״ז פיל״ת: **קטלוזא.** שוק: תרומה אין דמיה יקרים שאינה ראויה אלא לכהנים: **ומפסדו מינאי.** יפקירו את כל האוצר:

הדרן עלך אין מעמידין

כל הצלמים אסורין. בהגאה: **כדור.** פילוט״ל. ובגמרא מפרש דהני ודאי נעבדין דמשום חשיבותא אשקלוה להגך מפלי בידייהו: **גמ׳ מ״ט דרבנן.** מדלא קתני וחכמים אומרים אינו נעבד אלא מי שיש בידו וכו׳ מכלל דסבירא להו דנעבדים: **אנדרטי.** כשהמלך מת עושין צורתו בפתח השער לזכרון והתם קאמר רבי מאיר לתגב תכיבותא פלחי ליה: **בעומדין על פתח המדינה שנינו.** בהגהה קאסר רבי מאיר לחשיבי להו: מי

מסורת הש״ס

ו) [מוספתא פ״ב ה״ו], ב) [ל״ל בסלולה כך אומר במוספתא וכן משמע בהרא״ש ע״ש דגרים סלים אבל בר״ף פי׳ בסלולה ופי׳ הר״ן פלים], ג) [מוספתא פ״ה ה״ו ע״ש], ד) הבא. יעב״ן, ה) [לעיל לד: וש״נ], ו) [ל״ל שנוכף], ז) [שבתנו תוס׳ בשם ר״ת לעיל ג. ד״ה שלא השמחוו], ח) ל״ל דר״ל. רש״ל,

גליון הש״ס

גמרא ור״ם דחיישי למיעוטא. עיין מרדכי סוף חולין:

הגהות הב״ח

(פ) גמ׳ לאו מרוצי קא מתרצינן לה תרוץ הכי כך סימני קירבי דגים: (ב) רש״י ד״ה והיכא וכו׳ כד וחד וכי בבני מעים וכו׳ העניין: (ג) ד״ה דרפי וכו׳ נשמטת הס״ל ותמ״ל מ״ה מהו דתימא דמיון דרפי: (ד) תוס׳ ד״ה ובאנדרטי וכו׳ לענמיד נגדן ובראים שלא נשתברו מצלם שלם: (ה) **בא״ד** ובכך ניחא דכי דייק לקמן מתיובתא דר׳ יוחנן הא וכו׳ אפילו כרבנן כדפרישית. נ״ב [פי׳ דסיפא בשל כפרים) אייתי וא״ה ריש״ל דתני שבני צלמים מותרין הלא אפילו דאפילו שבני עבודת כוכבים מותרין אלא לריוקא הא צלמים עצמן אסורין לא אפשרין הן דיוקא אלא [לאורויי דסתמא] כר״מ דאי בשל כפרים מסיפא שמעי׳ לה דאפילו [תבנית יד ורגל] אסורין כ״ם צלמים שלמים אלא הן דיוקא לא אתא אלא [לאורויי דסתמא כר״מ] ובאנדרטי של מלכים ומה שקשה היא גופא טעמא מאי [והשאר חסר]:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ אמר רבב״ח. נ״כ גירסת המגמ״ס רבב״ח אמר ר׳ יוחנן בעומדין כו׳ ופליג על שמואל. אבל הר״ף ורש״ם ושאר פוסקים מפרשים דלא פליגי. וכולם מפרשים דבר שנוסם אף לרבנן דלא כרש״י (עמ״ש רבינו ביו״ד סי׳ קמ״ז ס״ק נ׳):

לעזי רש״י

משיא״ה [רשיא״ה]. שלפוחית.
מול״ש. רכים (מרוכבים מרוב שרייה בשמנם).
פיל״א. עֲרָמָה.
פילוט״א. כדור.

מוסף רש״י

דחייש למיעוטא. פס״כ דיבמות (קיט.) קטן וקטנה לא מוקלין ולא מייבמין, קטן שמא יעלה סרים, קטנה שמא תמלא מילונית (לעיל לד:). ובפרק הכל שוחטין (חולין ו.) גבי בוחים, שגזר על כל בוחים משום אותם שמצאו דמות יונה בהר גרזים והשתמו לה (יבמות קיט.).

מי איכא למ"ד וכו'. מי שרו רבנן הא ודאי דכפרים למפלחינהו עבדי להו דבני כפר לא עבדי לגוי: **פתח כל העולם כולו.** לשון גמלי נקיט כלומר שרודה על כל: **גדול כליל.** (לומן שם לי עטרה): **אישתיימא.** שלא המושא חותם המשלחו:

מתני' הרי אלו מותרין. טעמא מפרש בגמ' [ע"ב] דכי הוו שלימים ספק (א) לא עבדום ואת"ל עבדום אימור בטלום לכך שיברום הוי ספק ספיקא ולקולא: **שכיונא בהן נעבד.** תבנית יד לבדה הן ועובדין: **גמ' אמר שמואל אפילו שברי עבודה כוכבים.** לא תימא שברי צלמים דוקא משום דשמא לא עבדום מעולם אפי' כשהיו שלימין (ב) דאפי' שברי עבודת כוכבים שראינום שעבדוה כשהיתה שלימה מותרין דכיון דנשברה שוב אין עובדין אותה: **משום דקבעי למיסני סיפא כו'.** דאי תנא עבודת כוכבים הוה אמינא דוקא (ג) עבודת כוכבים דמצא תבנית יד או תבנית רגל דאסורה אבל צלמים אפי' תבנית יד שרי להכי תנא בריש' צלמים למימר דאע"ג דשמא לא עבדום אפ"ה לשבר משום כגון תבנית יד מייתינן וכשעומדין על בסיסן כדמוקים ליה לקמן [ע"ב]:

אמר רבה מחלוקת בשל כפרים אבל בשל כרכים ד"ה מותרין מ"ט לגוי עבדי להו ודכפרים מי איכא למ"ד לגוי קעבדי להו דכפרים ודאי למיפלחינהו עבדי להו אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבה מחלוקת בשל כרכים אאבל בשל כפרים ד"ה אסורים: וחכ"א אינן אסורין וכו': מקל שרודה את עצמו תחת כל העולם כולו כמקל: צפור שתופש את עצמו תחת כל העולם כולו בצפור: כדור שתופש את עצמו תחת כל העולם כולו ככדור תנא (ב)הוסיפו עליהן סייף עטרה וטבעת סייף מעיקרא סבור לסטים בעלמא ולבסוף סבור שהורג את עצמו תחת כל העולם כולו עטרה מעיקרא סבור גדיל כלילי בעלמא ולבסוף סבור כעטרה למלך (ג) טבעת מעיקרא סבור אישתיימא בעלמא ולבסוף סבור שחותם את עצמו תחת כל העולם כולו למיתה: רבן שמעון בן גמליאל כו': תנא אפילו צרור אפי' קיסם בעי רב אשי תפש בידו צואה מהו מי אמרינן כ"ע זילו באפיה כי צואה א"ד הוא מידהו דזיל באפי כ"ע כצואה תיקו: **מתני'** המוצא ישברי צלמים הרי אלו מותרין המצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בהן נעבד: **גמ'** אמר שמואל האפי' שברי עבודת כוכבים והאנן תנן שברי צלמים ה"ה דאפי' שברי עבודת כוכבים והא דקתני שברי צלמים משום דקבעי למיתנא סיפא מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בהן נעבד תנן מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בו נעבד אמאי

והא

ובהכי ניחא דנקט הכא באנדרטי של מלכים ולא קאמר באנדרטי סתם וכן משמע בירושלמי דשל מלכים נעבדין יותר דקאמר התם אם דבר ברי שהוא של מלכים ד"ה אסור אם דבר ברי שהוא של שולטנות ד"ה מותר אלא אין קיימין בסתם ר"מ סבר סתמן של מלכים וחכ"א סתמן של שולטנות ולפר"ת קשה קצת דכי קאמר לקמן סתמא כר"מ ה"מ למימר סתמא אפילו כרבנן שהרי לא התירו אלא באנדרטי: **אמר** רבה מחלוקת בשל כפרים וכו'. לפוס ליהטא משמע דמוקי פלוגתייהו דר"מ ורבנן בגזרת שאר מקומות אבל אותו מקום והכי פירושו מחלוקת בשל כפרים שהן נעבדין במקומו דגזרינן בכל הכפרים אבל אותו מקום דאף על גב דשאר מקומות לא פלחי להו אלא לגוי עבדי להו אמירי ורבנן לא גזרי שאר מקומות דכפרים אבל בשל כרכים דבכולהו לא עבדי להו אלא לגוי בעלמא ולא גזרינן כרכים אבל כפרים אבל ק"ק הלשון דפריך ושל כפרים מי איכא למ"ד דלגוי עבדי להו ומאי פריך הא ודאי דבין לר"מ בין לרבנן כפרים של שאר מקומות עבדי להו לגוי ולא אסר בהו ר"מ אלא משום דגזר אבל שאר מקומות ועוד קשה הא דקאמר אבל של כרכים ד"ה לגוי עבדי להו משמע התם מודו תרוייהו דלגוי עבדי להו הא בשל כפרים פליגי אי עבדי לגוי אי למפלחינהו וליתיה דכולהו מודו דבמקומו של ר"מ עבדי להו למפלחינהו והכי ה"ל למימר מחלוקת בשל כפרים ר"מ גזר שאר מקומות אבל אותו מקום ורבנן סברי לא גזרינן אבל בשל כרכים ודאי לגוי עבדי להו פירוש ומותרין בכל מקום ובכרכים אפילו במקומו של ר"מ דלגוי עבדי להו לכך נראה מחלוקת בשל כפרים דר"מ אסר להו בכל מקום דלמפלחינהו עבדי להו (ד) ורבנן סברי בכל מקום דסברי לגוי עבדי להו אבל בשל כרכים ד"ה לגוי בעלמא עבדי להו ומותר ופריך ושל כפרים מי איכא למ"ד לגוי עבדי להו כלומר היאך תעלה על דעתך להעמיד מחלוקתם בשל כפרים ויחלקו רבנן על רבי מאיר לומר דבכפרים לגוי עבדי להו הא ודאי למפלחינהו עבדי להו אלא אי אתמר הכי אתמר מחלוקת בשל כרכים דהנהו עבדי לגוי אלא ר"מ אסר בכל הכרכים (ה) דגזר רובא דשאר מקומות שאין נעבדין כלל אבל מקומות דנעבדין אף בכרכים פעם אחת בשנה ורבנן לא גזרי רובא אבל בשל כפרים ד"ה אסורין דכולהו כפרים למפלחינהו עבוד: **בכדור.** שהעולם עגול כדאיתא בירושלמי שאלכסנדרוס מוקדון עלה למעלה על שראה כל העולם ככדור ואת היס כקערה פי' יש אוקיינוס שמקיף את כל העולם: **אמר** שמואל **ואפילו** שברי עבודת כוכבים מותרין. נראה לר"י כי שמואל שסובר שברי עבודת כוכבים מותרין אית ליה נמי עבודת כוכבים שנשתברה מאיליה מותרת כרשב"ל ורשב"ל דקאמר עבודת כוכבים שנשתברה מאיליה מותרת אית ליה נמי דמצא שברי עבודת כוכבים מותרין ותרוייהו חד טעמא אית להו וכן משמע בסמוך דרבי יוחנן מותיב לרשב"ל מתתני' דהמוצא שברי צלמים הרי אלו מותרין משמע הא שברי עבודת כוכבים אסורין ומוכח מינה דעבודת כוכבים שנשתברה מאיליה אסורה ורשב"ל אית ליה דשברי עבודת כוכבים מותרים משום דסבר עבודת כוכבים שנשתברה(ו) מותרת וה"פ דמילתיה דשמואל ואפי' שברי עבודת כוכבים כלומר לאו דוקא שברי צלמים ברי משום ספק ספיקא דאימור לא עבדום ואת"ל עבדום אימר בטלום אלא אף שברי עבודת כוכבים דודאי עבדוה מותרין דכיון דאי ידעי בודאי שנשתברה מאיליה מותרת א"כ סתם שברים מותרין דרוב שבירותיה הוי ביטול דטפי שכיח שבירת עובד כוכבים או נשתברה מאיליה מששיברה ישראל דודאי אמרי אילו שיברה ישראל לא היה מניחה שם אלא היה מבערה לגמרי מן העולם ופריך ליה תלמודא והאמר שברי צלמים תנן דמשמע דוקא (ו) צלמים דאיכא ספק ספיקא אבל לא שברי עבודת כוכבים דאי ס"ד שברי עבודת כוכבים נמי מותרין היה לו לשנות שברי עבודת כוכבים דהוו מידוש טפי אלא ודאי מדשבקינהו לשברי עבודת כוכבים ונקט שברי צלמים דוקא קתני ושברי עבודת כוכבים אסורים משום דודאי עבדוה ומי יימר דבטלוה ומסיק ה"ה דאף שברי עבודת כוכבים מותרין ואין לחלק בשברים והא דקתני שברי צלמים משום דקבעי למיתני סיפא אלא תבנית יד או רגל של צלמים אסורין והיינו יש לידע שברים של צלמים מדלא נקטי מידי בידייהו ואסורין לר"מ משום שאינם שברים גמורים דמוקי לה שמואל בעומדין על בסיסן ואם נקט שברי עבודת כוכבים בריש' הוה אמינא דוקא תבנית יד ורגל דעבודת כוכבים אסורין מפני שכשהיתה שלימה היתה נעבדת תדיר והרבה הן שהיו משתמרים ליד או לרגל בפני עצמן כשהיו מחוברים הלכך גם כשנפרד לא נתבטל מאחר שהוא (ח) דבר שלם שעומד לשם על בסיסן אבל צלמים שאינן נעבדין אפי' לר"מ אלא פעם אחת בשנה ואיכא למימר שהיד והרגל אלא היו נעבדין לבדם אף בהמחובר כלל אם כן כשנפרדו נתבטלו לגמרי ומשום הכי נקט שברי צלמים ואת"ת מ"מ היה לו להשמיענו היתר שברי עבודת כוכבים דכח דהיתירא עדיף וי"ל דכאן ודאי כח דאיסורא דתבנית יד ורגל דצלמים עדיף כי טעם גדול היה לנו להתיר כדפרשינן דמחזיקינן להו למבוטלין הואיל ואף במחוברו לא היו נעבדין מעולם ומה שלא (ט) שנאה כלל במשנתנו היתר שברי עבודת כוכבים לא הפסדנו כלום כי יש ללמדו ממשנתנו שאין לחלק כמו שפירש הטעם בדברי שמואל: **ה"ה דאפי' שברי עבודת כוכבים** וכו'. הא דלא משני הכא כמו שתירץ בסמוך על תיובתא דרבי יוחנן דמשני רשב"ל משום דאמי למידק הא צלמים עצמן אסורין וסתמא כר"מ דאותו תירוץ לא שייך כאן על מה שהקשינו לשמואל דשמואל אמתניתין קאי ומוקי לה כר"מ ואומר דלר"מ אע"ג דחידוש הוא דשברים מותר לאו חידוש הוא כ"כ בשברי צלמים (י) אלא ודאי דאף בשברי עבודת כוכבים עצמה מותרים דאיכא נמי כמה ספיקות כדפרישית ומקשינן ליה כיון דאף שברי עבודת כוכבים מותרים אמאי שבקינהו ונקט שברי צלמים דודאי אין לו להניח חידוש היתר שברים דאיירינן בהן להשמיענו חידוש איסור צלמים דלא איירינן מינייהו ומשום הכי קא משני דטוב לו להניח חידוש היתר עבודת כוכבים להשמיענו חידוש איסור בצלמים גופייהו בתבנית יד ורגל כדפרישית דדמיא לשברים אבל בתר הכי מוקי לה כרבנן א"כ שברי צלמים לגופייהו לא אצטריך כלל כאשר אפרש לקמן:

והא

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא רפ"ז], ב) [בס"א: לכלבן], ג) גדיל מהכר"ם, ד) בס"א נוסף דיכור: לכלב חילוף למלך,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר שמואל וכו' אית ליה נמי. עיין לקמן דף מט ע"ב תוס' ד"ה לא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הרי וכו' דכי הוו שלימים ספק עבדום ספק לא עבדום: (ב) ד"ה אמר וכו' כשהיו שלימין אלא אפילו שברי וכו' כשהיתה שלימה שבריה מותרין: (ג) ד"ה משום וכו' דוקא בעבודת כוכבים הוא דמצא תבנית וכו' אסורין וכו' אפ"ה בשבר משום: (ד) תוס' ד"ה אמר רבה וכו' וכגון שרו בכל מקום לקבר. נ"ב ולפי זה ה"מ למיפרך ה"ל למיתני וחכמים אומרים אין נעבדין כו' אלא [ובאמר מקר]: (ה) **באד"** דגזר רובא דשאר מקומות. נ"ב ויש להקשות היאך מוכח דבגזר פליגי דלמא לא פליגי אלא [דלר"מ בשל] כרכים למפלחינהו עבדי להו בכל מקום ולרבנן כולהו לגוי עבדי להו וי"ל דא"כ קשה איפכא מי איכא למ"ד כולהו למפלחינהו עבדי להו ודאי ומי לגוי עבדי להו אבל כי אוקימנא דבגזר פליגי אחי שפיר דלכ"ע לגוי עבדי להו אלא דבמקומו של ר"מ נעבדין בפעם אחת בשנה [ובאמר מקר]: (ו) ד"ה אמר שמואל וכו' שנשתברה מאליה מותרת וה"פ: (ז) **באד"** דמשמע דוקא שברי צלמים: (ח) **באד"** מאחר שהוא נראה דבר שלם שעומד על בסיסו כ"ל ותיבת אלם נמחק: (ט) **באד"** ומה אלא שנה אלו: (י) ד"ה ה"ה דאפילו וכו' כ"כ בשברי צלמים דאף שברי עבודת כוכבים עצמה מותרין כ"ל ותיבות אלא ודאי נמחק:

ב א ב מי' פ"ז מהל' עבודת כוכבים הלכה ו סמג לאוין כב עוש"ע י"ד סי' קמא סעיף ח:
ג ג ד ה מי' שם הלכה ז עוש"ע שם סעי' ב:

רבינו חננאל

ואמר רבא מחלוקת ר' מאיר וחכמים באנדרטי העשוי בפתח מדינה דכרכים דרבנן סברי לגוי עבדי ליה אבל בשל כפרים דברי הכל אסורין דלמיפלחינהו עבדי להו וחכ"א אינו אסור אלא מי שיש בידו מקל או צפור או כדור מקל כלו' הוא רודה העולם כולו במקל. צפור שתופס העולם כולו בידו כתפישת צפור. כדור נמי שהעולם כולו בידו כמו כדור בידי אדם: תנא שהוסיפו עליהן מי שבידו סייף ועטרה וטבעת ותנא דידן סבר סייף כמו לסטים בעלמא ולבסוף ראו שאין כוונת עושיהם אלא שהורג העולם כולו בסייף שלו והעטרה היא עטרת מלכות. טבעת מעיקרא סבור אישתימא פירוש אישתימא אפוטרופא הממונה על האוצרות וחותם נקרא אישתימא ובסוף ראו כי כוונתם כי חותם על כל אדם מי למות מי לחיים תנא אפילו צרור אפי' קיסם: **בעי** רב אשי תופש בידו צואה מאי ועלתה בתיקו: **המוצא** שברי צלמים הרי אלו מותרין אמר שמואל ואפילו שברי עבודת כוכבים מותרין. מצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא

מא: כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

והא שברים נינהו. ופ"ת בגלא מלתיה דשמואל נמי מקשי ריש"ל לסיפא ריש"ל שברי צלמים מותרין וסיפא תבנית יד ורגל אסורין ויש לומר דלי לגו מלתיה דשמואל הוה אמינא שברי עבודת כוכבים אסורין וסיפא משמע שפיר בשברי עבודת כוכבים:

בעומדין על בסיסן. פ"ה על בימוס שלהן ולשון מגלת קשיא דמשמע בשוק או בשדה לכך נראה לר"ת לפרש שיש להם בית מושב רחב שיושבין עליו לבדם ואינם נראים כשברים אלא נראה שכך הן מתחלה נעשים: **איתיביה** המוצא שברי צלמים הרי אלו מותרין הא שברי עבודת כוכבים אסורין. נראה לפרש דהכי פריך הן משנה שמעת שנויה ור"מ לא הוזכר בה וא"כ נוכל להעמיד אף כרבנן ובשמה צלמים שאין בידם כלום שנתלקו ר"מ ורבנן מיירי הכא והכי דייק בשלמא לר"מ דאסר צלמים עצמם הוצרך לשנות היתר בשברים אלא לרבנן השמת צלמים עצמם שרו שברים מבעיא אלא ש"מ למידק אמת הא שברים של עבודת כוכבים אסורין והשתא ליכא לשנויי כדשני לעיל ה"ה אפי' שברי עבודת כוכבים מותרין ומשום דקא בעי למיתני אלא תבנית יד וכו' דהך תירוצא לא שייך אלא אליבא דר"מ דאסר שמת צלמים אבל לרבנן עדיין הקושיא בדוכתה אמאי תני שברי צלמים אם לא לדקדק הא שברי עבודת כוכבים אסורין ומשני לא מוקמה כרבנן ומיהו הא שברי עבודת כוכבים אסורין אלא תוקמה כר"מ ומיהו הא צלמים עצמם אסורין אבל שברי עבודת כוכבים לעולם מותרין ומאחר שבא להשמיענו שמעת כר"מ אין להקשות מה שהקשינו לעיל לשמואל ליתני שברי עבודת כוכבים וכ"ש שברי צלמים דאי תנא שברי עבודת כוכבים לא היינו יכולין לדקדק הא צלמים עצמם אסורין אלא הא עבודת כוכבים עצמה אסורה ובהא כו"ע מודו ואין להקשות מאחר דמוקי לה כר"מ ליתא משום דבעי למתני סיפא כדשני לעיל כי נראה קצת דוחק (ג) בהיות כי בא לאשמועי חידוש בשברים ומניח שברי עבודת כוכבים (ד)משום סיפא אבל השתא קאמר דלא בא לאשמועינן בשברים כלל ולא בא אלא לדיוק אבל אליבא דשמואל משמע דבא להודיע דשברים מותר כדפרישית לעיל:

מדרבי מאיר נשמע לרבנן. לפר"ת דפירש לרבנן דאסרי כל צלמים אף (ד) אין בידם כלום חוץ מאגדרבי עומד על פתח מדינה נראה דה"מ למפרך מרבנן גופייהו דלעולם בצלמים האסורים יש להחמיר בשברים כשברי עבודת כוכבים עצמה ולרבנן שבריהם מותרין דדבר ידוע הוא שאינם מחמירין יותר מר"מ וא"כ ליתא מרבנן גופייהו נשמע דשברי עבודת כוכבים מותרין דהא צלמים אסורין שבריהם מותרין ה"נ עבודת כוכבים אסורה שבריה מותרין ובקונטרס נמי דקדק דה"מ למיפרך מרבנן גופייהו ומצלמים שיש בידם מקל או לפור ושבריהם מותרין אלא משום דלא חזינן בהדיא במתני' דשרו שברי צלמים שהן אסורין: **ואין** ספק מוציא מידי ודאי. בתמיה פי' ואין ספק היתר הרגיל מוציא מידי ודאי דאי בשאינו רגיל אפילו ספק איסור אינו מוציא מידי ודאי דאי בפ"ק דחולין (דף י.) גבי עור ספק פוגם וכו': **חזקה** על חבר וכו'. בירושלמי קאמר תפתר בשמת בתוך הישוב בישוב הדעת: **ומכניסה** במוץ שלה. פי' שלא תראה (ה) בדגן פני הבית כדי שלא תתחייב במעשר לאמרינן (ב"מ דף פח.) אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית פירוש לאחר שנעשה דגן ואם הכניסה במוץ שלה אז יוכל לאכול ערלי וכדתניא בתוספתא ובפרק קמא דביצה (דף יג.) מייתי לה הכנים שבגין לאכול מהם עיסה אוכל מהם ערלי ופטור ואפילו בהמתו דנקט הכא משום דכל אכילת בהמה אפילו קבע שלה חשוב הוא ערלי וכלאמרינן (פאה פ"א מ"ו) מאכיל לבהמה לחיה ולעופות עד שיתמרח בכרי אבל אם יראה (ו) בדגן או אף במרוח בכרי או בשדה ואין דעתו להביאו לבית נקבע הוא למעשר ולא יוכל לאכול ערלי ואף לא להאכיל בהמתו דהנאה של כלוי אסורה בטבל והתם תלינן בשמת הכניסה במוץ ואף על גב דמדרבנן אסור לאכול קבע אתי ספק מעשר ומוציא מידי ודאי דרבנן:

תרגמה שמואל בעומדין על בסיסן אתמר עבודת כוכבים שנשתברה מאליה רבי יוחנן אמר אסורה רשב"ל אמר מותרת רבי יוחנן אמר אסורה דהא לא בטלה רשב"ל אמר מותרת מסתמא בטולי מבטיל לה מימר אמר איהי נפשה לא אצלה לההוא גברא מצלה ליה איתיביה ר' יוחנן לרשב"ל יוראש דגון ושתי כפות ידיו כרותות וגו' וכתיב על כן לא ידרכו כהני דגון וגו' אמר לו משם ראיה התם שמניחין את הדגון ועובדין את המפתן דאמרי הכי שבקיה איסריה לדגון ואתא איתיב ליה על המפתן איתיביה המוצא שברי צלמים הרי אלו מותרין הא שברי עבודת כוכבים אסורין לא תימא שברי עבודת כוכבים אסורין אלא אימא הא צלמים עצמן אסורין וסתמא כר' מאיר ורבי יוחנן מדר"מ נשמע להו לרבנן לאו אמר ר' מאיר צלמים אסורין שברי צלמים מותרין לרבנן עבודת כוכבים נמי היא אסורה ושבריה מותרין הכי השתא התם אימר עבדום אימר לא עבדום ואת"ל עבדום אימר בטלום עבודת כוכבים ודאי עבדוה מי יימר דבטלה הוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות אפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין והא הכא דודאי טבילי ספק עשרינהו ספק לא עשרינהו וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי התם ודאי וודאי הוא דודאי עשרינהו כדרבי חנינא חוזאה דאמר רבי חנינא חוזאה חזקה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו ואבע"א (מעיקרא לא טבילי) ספק וספק הוא [אפשר דעבד] כדר' אושעיא דאמר מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא אמר ר' יהודה מעשה בשפחתו של בית שמאי שהיתה יוצאה ונכנסה בדגן ולא נזרה אלא שהיתה מרחת בכרי אבל לא נזרה אלא שהיתה מרחת בכרי אבל לא נזרה אלא שהיתה מרחת בכרי אבל ל

מליק. גברא אלמא וישראל הוה: **והיץ בו.** על שפת הבור לידע אם זכר: **כהן.** חכם ומורה הוראה הוה ומתכוין להורות לה ישיבת ימי הטומאה וימי טהרה: **ברדלס.** בלשון ארמי אפיל: **מצויין שם.** וכבר אלכזוהו או גררוהו לאור שלהן ולא איהל כהן זה על המת: **כמין נפל.** ופסק שפיקא היא דשמא לא נפל היה אלא שפיר מלא רוח: **לידע אם רוח הפילה.** ולא תשב עליו ימי טומאה וטהרה. אם נפל הפילה: **ואם תמצי לומר וכו'.** ואם יראה שהוא נפל עדיין ילין אם זכר אם נקבה: **ודאי גררוהו.** שחזקתן בכך והא ודאי הוא: **אלו ואל תכירו.** בין שאינן עובדין לירקה אחת בין שזה עובד לפעור וזה למרקולים. והא דעבודת כוכבים מותרת ע"י ביטול נפקא לקמן (נב.) ממין לעובד כוכבים שפוסל עבודת כוכבים וכו': **שפחסה.** הכה עליה ישראל בפטיש עד שנתמעטה צורתה אבל לא נא חיסרה כלום הלכך לא בטיל: **והתנן.** גבי עובד כוכבים פחסה אע"ג וכו': **הני מילי פחסה עובד כוכבים.** דגלי דעתיה (ב) ומבזי ומבטל לה: **אבל פחסה ישראל לא.** דלא דמי לעבודת כוכבים שנשתברה מאליה דהתם אמר מיהי נפשה לא מלה וכו' אבל הכא קסבר עובד כוכבים לא קפדא עבודת כוכבים אפחיסה: **ורבא אמר לעולם כי פחסה ישראל נמי אלא.** הוי ביטול מעליא: דלמא מגבה לה בהגבהה ד דכל דבר הפקר כגון מליאה נקנית בהגבהה: **אין לה בטלה עולמית.** וטעונה גניזה כדלפינן בפרק [ר"ע] (לקמן נב.) מושם בסתר [דברים כז]: **מרקולים.** יש עכו"ם שעובדין לגל של אבנים וקורין לה מרקולים וכל הבא זורק לה אבן והיא עבודתה: **מותרת.** שהרי ביטלו העובד כוכבים שסתר לגל: **כדרבא.** דלמא מגבה לה לכולה מרקולים בריאה והדר מבטל ליה וסותרו: **לגרכו.** שצריך לשפאין להסיק בשפאיה: **היא ושפאיה מותרין.** הא בעלה עובד כוכבים (ג) ששיפה ע) [לגרכו]: **לגרכה.** ליפותה: **ושפאיה מותרין.** דמיזרק זריק להו ולא פלח להו: **ישראל ששיפה עבודת כוכבים.** של עובד כוכבים דאי של ישראל אפי' שיפה נמי עובד כוכבים היא ושפאיה אסורין דעבודת כוכבים דישראל לאו בת בטולי היא: **היהו.** הך דשיפה ישראל לגרכו כעבודת כוכבים שנשתברה מאליה: **שוחק וזורה לרוח.** המולגת עבודת כוכבים של מתכת: **אמרו לו אף היא נעשית זבל.** כלומר הוא מתכוין לאבדה שלא יהנה ישראל ממנה וגם עתה יהנה ישראל ממנה שהרי השחקים נעשים זבל ונאמר לא ידבק בידך מאומה: **גורם דרקון.** סתמא לעבודת כוכבים כדתנן במתניתין (דף מב:): **ספק עובד כוכבים אסור.** והוי ביטול: **ספק ישראל אסור.** ולא הוי ביטול: **מותר.** דתלינן בעובד כוכבים דהא ספק פפיקא הוא (ד) ושמא לא נעבד מעולם: **אף לא ירקות.** מתני' קתני [מח:] זורעין מחתיה של אשירה ירקות בימות הגשמים שהאל קשה להן וכן כל אילן קשה להן ואין נהנה ממנה אבל לא בימות החמה שהאל יפה להן ונמצא נהנה מאשירה. כל אשירה אילן הוא: **רבי יוסי אומר אף לא ירקות בימות הגשמים לפי שהנבייה נושרת.** על הירקות והוה לזבל ונמצא בעל הירק נהנה מן האשירה. גבייה הן העלין הנושרין מן האילן בימות הגשמים: **דעיקר עבודה כוכבים קיימת.** האילן לא בטל הלכך גבייה הנושרת ממנה אסורה:

דרך

מסורת הש"ס

ג) [לעיל מח:], ב) לקמן נב., ג) [לקמן נג.], ד) [עי' תוספות לקמן מד: ד"ה מסתברא], ה) לקמן נ, [תוספות פס"ז ע"ס], ו) [לקמן מט: תוספתא פ"ז ה"ה], ז) [לקמן מג: מח: פסחים כח.], ח) [לקמן מח:], ט) כ"ה בדפו"י, י) [וע' תוס' יבמות עד: ד"ה ופסחה], כ) כל זה מענין הקופיא הוא והתירון חסר בתוספות וכל"ל וש לומר דגרדוהו ואכלוהו קאמר מ"ש י"ל כו'. כ"מ בדפו"י, ל) כרש"א הגי' אין.

תורה אור השלם

1. וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: דברים יג יח

גליון הש"ם

גמ' אמר אביי שפחסה. עיין לקמן דף מד ע"א תוס' ד"ה כאן: רש"י ד"ה אלא וכו' דבל דבר השכר. עי' מג"א סי' תקפ"ו סק"ה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' והלין בו לידע: (ב) רש"י ד"ה הני מילי וכו' דמבזי: (ג) ד"ה היא וכו' עובד כוכבים כיון שפיפה: (ד) ד"ה מותר וכו' דשמא: (ה) תוס' ד"ה ספק וכו' דשמא לא: (ו) בא"ד מעעם ספק ספיקא. ר"ל פי' הר"ש ליכא ספק ע"י העובד כוכבים תמוכה וספק לי נעבד:

רבינו חננאל

(סוגיא) ישראל שפחסה לעבודת כוכבים של עובד כוכבים כלומר רצף צורתה ואינה ניכרת כלל אלא כאילו טס בעלמא היא לא ביטלה מ"ט גזרינן דלמא מגבה ליה ישראל וכיון דמגבה ליה קנאה וכי הדר מבטיל לה הוי לה עבודת כוכבים של ישראל ועבודת כוכבים ביד ישראל אין לה בטילה עולמית. תוב אקשי מן אבני מרקולים שהביא ישראל וחיפה בהן טרטראות כו' ומן ישראל ששיפה עבודת כוכבים ושנינן בכולהו גזרינן דלמא מגבה להו וקני להו בהגבהה והם עדיין בחזקתן וכיון דקנאם אע"ג דבתר הכי נשברו לא בטלי כדרבא דאמר עבודת כוכבים של ישראל לא בטלה לעולם. ומותבינן תוב אף לא ירקות פי' אין זורעין תחת האשירה ירקות בימות הגשמים מפני שהנביה פי' עלי האשרה נוכלות על הירקות והוה להן לזבל ונמצאו הירקות גדילות מן העבודת כוכבים. ואמאי תיהוי זה הזבל שנפל מן האילן כעבודת כוכבים שנשתברה מאליה. ופרקינן שאני התם דאשרה היא עיקרו של אילן קיימת.

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ט מהלכות טומאת מת הלכה יח:
ט ב מיי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הלכה ט סמג לאוין כב טוש"ע יו"ד סימן קמו סעיף ח:
י ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
יא ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
יב ה מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ז:
יג ו מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ב [טוש"ע פו"מ ס' מקפו סעיף ג]:
יד ז מיי' שם הלכה יב סמג שם:
טו ח מיי' וסמג שם טוש"ע יו"ד סימן קמו סעיף יב:
טז ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
יז י מיי' שם הלכה ו סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף יד:

מוסף רש"י

ובא כהן והציץ בו. כהן חכם היה ומורה הוראות ומתכוין להורות לה ימי טומאה וטהרה, אי נמי דשגורה אצלו בבית ומוצעת בתרומתו ורולה להסיר ממנה כל ימי טומאתה, ויש אומרים לידע אימתי יהא זמן הבאת קרבנה אם יאמע במשמרתו אם לאו, ולא סבריא לי, דבפגיל (מוד) [ערכ] עולה אחת לטולה משמרה לא עיל הא' כהן נפשיה להכי, ועוד שהרי היא יכולה לאחר קרבנה כל זמן שתבלה, וגם לשון ראשון אינו נראה, דאי חכם הוא כלום הוא בא להסיל ולעבור על לאו דטומאת מת, אלא כהן עם האדון היה או קטן ושגרהו אשה להביץ ולראות (נדה סו:) או: כהן קרוב או מבני הבית היה ושלחוהו שם להגיד לאמו מה טיבו ותבחין בין טומאה וטהרה זכר לימי טומאת וטהרת נקבה, ולא מכר אותו כהן על אזהרת לנשא לא יטמא, והביץ בו בבור והגבל לא ראה (פסחים ט:). ושיהדרוהו. ממתיל על המת (שם). **שחולדה וברדלס מצויין שם.** ופתח חור חולדה וברדלס פותח עפר הוא וגרירוהו לאחון ולא אתיל (שם). רוח הפילה. שפיר מלא רוח ואם תמצא לומר נפל היה לומר לכל אלה הולכן אמת רוח הוא ואגדל, ואין כאן לא טומאת זכר ולא טומאת נקבה ואם תראה שהוא ולד לריכי לאות אם זכר אם נקבה (שם). ודאי גרדוהו. מוחזקין הן בכך (שם). בעומדין על בסיסן. על כן, מקום המחוקן הסס לכיון לאותביהו אתם ולא פלאי להו (לעיל מא:). **וישראל אינו מבטל כו'.** דעכו"ם פוסל אלוהו ולפיכן ולא ישראל, ולא שכן דישראל אינו מבטל עבודת כוכבים דישראל, דאין לה בטילה עולמית, דהא ונם בסתר כתיב (לקמן נב:). **פחסה.** מעעבה בקוטעות (לקמן נג.). **עכו"ם שהביא כו' מותרות.** דבטליהו עכו"ם (לקמן נ:). **וישראל ששיפה כו' אסורין.** שאין ישראל מבטל עבודת כוכבים (לקמן מט:). **וזורה לרוח.** שלא יכשל בה ישראל ליהנות ממנה (לקמן מג:). **אף היא נעשה זבל.** אם תרבה לרוח גם עתה יש הנאה ממנה (לקמן מח:).

של מציץ אחד. פ"ה אנס ובתוספתא גרס מוסק פירוש מוסק זיתים: **ובא** כהן והציץ בו. לאותו כהן שוטה היה דאפילו לקרובים אינו מטמא לנפלים דבעינן דומיא דאביו ואמו (כלתיתא בת"כ ועיין תוס' פסחים ובגדה): **לידע אם זכר וכו'.** ושפחה ממטמאה בלידה) וכן משמע בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קנה:) לקח שפחה ונתעברה אצלו וילדה זכו יליד בית נמול לשמונה וכללא דמלתא כל שאין אמו טמאה לידה אינו נמול לשמונה ריש דבריתא בור שמטילין בו נפלים טהור פירוש שרגילין להטיל בו נפלים ועלה מייתי מעשה בשפחתו של מציץ: **מפני** שחולדה וברדלס מצוין שם וגרדוהו לאחורן. מינעית אימא הבור רה"ר וכגון שאינו עמוק עשרה ואפ"ה אין זה ספק טומאה ברה"ר אם לא גרדוהו דמיירי בבור קצר שהיה ראשו ממלא פי הבור ואינעית אימא דודאי בבור רה"ר שהוא עמוק י' ואין נטמוה אפי' ודאי גרדוהו ניחוש שמא גרדוהו תחת רגלו וטומאה רצופה בוקעת ועולה ד)דשמא חור שרצים ה)יש בהן פותח טפח אי נמי י"ל דמיירי דבור קיימא ברשות היחיד ורגלי כהן ברה"ר: **שהטילה** כמין **נפל.** ול"ל שנבדק הבור קודם שהטילתו לתוכו כיון שרגילין להטיל בו נפלים: **עובד** כוכבים ששיפה וכו'. פי' וקשיא לרשב"ל ולריך לומר מדלא משני אמאי התם דעיקר עבודת כוכבים קיים ש"מ דרשב"ל שרי אפילו בעיקר עבודת כוכבים קיים בשלא כדרך גדילתה וכן משמע בסמוך דאיהו גופיה מותיב לרבי יוחנן (לקמן ע"ב) מהניא דיתיז בקנה ואע"פ שעיקר עבודת כוכבים קיים:

הבא נמי בדרבא. ל"ע בכל הני ודקאמרי לה מאי קאמרי לה פשיטא דליתי בהו כדרבא (וע' היטב תוספות שבת מג. ד"ה כופה עליה ועוד שם קכג: ד"ה איתיביה אביי):

ספק עובד כוכבים חתכו ספק ישראל חתכו מותר. פי' הקונטרס דתלינן בעובד כוכבים דהא ספק ספיקא הוא (ה) ושמא לא נעבדו מעולם ויפה כוון דאי ס"ד דחשבינן להו ודאי נעבדין אם כן תקשי לרבי יוחנן גופיה אמאי מותר נהי נמי דליכא למיחש לנחתכה מאליה דלא שכיחא חתוכה מאליה כמו שבורה מאליה ואם כן אין רוב חתיכות לאיסור כי היכי דאיכא בעבודת כוכבים רוב שבירות לאיסור אלא הכא פלגא ופלגא חשיב חתיכות עובד כוכבים להיתר וחתיכות ישראל לאיסור אפ"ה אין להתיר בכך דהא רבי יוחנן אית ליה דאפילו ספק היתר הרגיל אינו מוליא מידי ודאי איסור כ"ש הכא שאין רגילות כל כך בחתיכות דעובד כוכבים ואין כאן ספק היתר הרגיל ויש כאן ודאי איסור וא"ת בספק נעבד נמי תקשי איפא ישראל ודאי חתכו אסור ומאי שנא משברי אלמים דמודי רבי יוחנן דמותרין (ו) מטעם ספק ספיקא ויש לומר דיש להתיר יותר בשברי אלמים לפי שיש לתלות שבירתם בעובד כוכבים יותר מבישראל שאם היה ישראל שוברה היה מבערה מן העולם וגם אם נשתברה מאליה שכיח טפי דעובד כוכבים מבטל לה כשמונחת דמימר אמר מיהי לא מצלה נפשה והשתא איכא תרי טעמא להיתירא אבל כשחתכו ישראל ליכא אלא חד טעמא להיתירא שיש לומר שמא כשימצאנה העובד כוכבים חתוכה יבטלנה והכך טעמא לחודה אין להתיר לרבי יוחנן אף בספק נעבד:

והא

(לקמן מג:). **שהנבייה.** עליו נושרין בימות הגשמים מן האילן (לקמן מח:).